

Un rol important al asistenților sociali, pe lângă cele de investigator și coordonator îl reprezintă cel de terapeut. Și autorii prezintă în acest capitol unele tehnici care vizează atât copiii de care s-a abuzat, cât și adulții care au abuzat de copii. Terapia trebuie să implice experimentul, explorarea și asumarea riscului pe cont propriu. Un fapt observat de autori este acela că abuzul care conduce la traumă și apoi la regresie, necesită un proces de îngrijire părintească, dacă vrem să fim siguri că copilul se dezvoltă în mod corespunzător și nu este „neglijat” sau „evitat”.

Capitolul final atrage atenția asupra faptului că nu există metode sofisticate și distincte care să aibă un deosebit succes. Ele sunt mai degrabă un răspuns la nevoia unei profunde dezvoltări a aptitudinilor de ocrotire a copiilor care să combine autoritatea cu dorința de a coopera cu copilul și cu interesele comunității.

Cei doi autori au un merit deosebit cu această lucrare chiar numai prin faptul că au abordat această temă, militând astfel pentru ocrotirea acestor copii de care se abuzează. Ei demonstrează că nu există răspunsuri specifice, magice la problema abuzurilor asupra copiilor, că o bună ocrotire a acestora se bazează pe abilitățile de bază ale conștientizării, investigării, consimțământului familiei, asumarea riscului, comunicarea interpersonală cu copiii și cu părinții și mobilizarea resurselor în cadrul mediului familial.

Cartea este bine structurată și are o bibliografie vastă. Noutatea temei și alte impedimente precum: numărul redus al cadrelor de specialitate, adică al asistenților sociali, resursele financiare scăzute, ne împiedică să punem în practică această teorie la noi în țară.

Parafrazându-i pe cei doi autori, se poate spune că deși a fost scrisă în primul rând cu gândul la nevoile asistenților sociali ai autorităților locale din Anglia și Țara Galilor, ei speră că această lucrare se va dovedi folositoare oriunde în altă parte și în alte contexte.

Cristina Muleșiu

— studentă —

BARBARA EINHORN, *Cinderella goes to market*, Verso, London, New York, 1993

O dată cu colapsul statului socialist, femeile din Estul și Centrul Europei se confruntă acum nu numai cu dubla povară a muncii în fabrică și a muncii acasă. Creșterea șomajului face ca numărul tot mai mare de femei să-și piardă slujba, iar ideologiile naționaliste le îndeamnă să se limiteze la „responsabilitatea lor primară”, aceea de a produce copii pentru națiune. Adăugând la acestea și lipsa unor măsuri adecvate de protecție socială a copilului, atacul permanent asupra drepturilor reproductive precum și nivelul tot mai scăzut al reprezentării femeii în sfera politică, putem înțelege că posibilitatea femeilor de a alege se reduce din ce în ce mai mult. În această situație se pune întrebarea: pot aceste obiective să devină un catalizator în procesul de transformare a asociațiilor de femei (aflate la ora actuală într-o fază embrionară) în ceva asemănător mișcărilor de masă ale femeilor, ori va învinge „alergia” la feminism? Fiindcă tot mai multe femei se plâng că au suferit „de prea multă emancipare” sub socialism, iar acum găsesc în feminitate și maternitate noi forme ale libertății.

Studiind poziția femeii înainte și după 1989, în Germania de Est, Polonia, Cehoslovacia și Ungaria, Barbara Einhorn ajunge la concluzia că sexul (gender) este prisma prin care schimbările care au loc în această parte a lumii pot fi înțelese și evaluate.

Primul capitol al lucrării* începe prin examinarea trecutului analizând rezultatele pozitive și negative ale politicilor statului socialist în emanciparea femeii. Pornind de la studiile lui F. Engels și A. Bebel, statele socialiste au încercat să rezolve „problema femeii” prin mijloace economice. Punctul lor de vedere era că după abolirea proprietății private asupra mijloacelor de producție, participarea femeii la forța de muncă este nu numai condiția necesară, ci și suficientă pentru emanciparea ei de sub tirania familiei patriarhale.

Este interesant să observăm contradicția pe care autoarea o descoperă în acest mod de a rezolva problema. Pe de o parte femeia era definită ca om al muncii și ca mamă, fără a exista o definiție echivalentă a bărbatului ca om al muncii și ca tată. Iar pe de altă parte problema femeii a fost tratată, încă de la început, mai degrabă ca fiind un rezultat singular decât ca parte a proiectului de construire a societății egalitare. Într-adevăr, statul socialist, reducând drepturile cetățenești numai la acordarea dreptului la muncă, catapulta

* Cenușăreasa merge la piață.

femeia în sfera publică, dar aceasta nu însemna că femeia obținea emanciparea ca cetățean, ci obținea doar dreptul la muncă împreună cu avantajele pe care le presupune calitatea de „om al muncii”.

Dihotomia public/privat, modurile contrare de a defini sfera publică și cea privată înainte și după 1989 sunt explorate în cel de-al doilea capitol al lucrării. Autoarea, analizând ideologia statului socialist, constată că aceasta îndemna femeia să participe în sfera publică a muncii, subvaluând sfera privată și acordând femeii casnice un statut economic și social scăzut. La nivel neoficial, însă, sfera privată era înzestrată cu valoare în proporție inversă aceleia acordate de stat, fiind singurul spațiu în care inițiativa și autonomia individuală se puteau afirma.

În perioada post-socialistă se poate remarca faptul că valorile pe care statul le atașa sferei private au fost pur și simplu inversate. Acum discursul oficial, dominat de ideologiile naționaliste, definește familia ca bază a grupului etnic sau a națiunii și dă femeii misiunea de a produce copii pentru națiune. Este interesant de remarcat că cele mai multe femei nu se opun limitării lor în sfera privată, Barbara Einhorn apreciind că aceasta s-ar datora lipsei de informații despre viața femeilor din Vestul Europei, dar mai ales experienței pe care femeile din Est au avut-o în perioada statului socialist când, datorită programului încărcat din sfera publică, timpul petrecut în familie se reducea la numai câteva ore pe zi.

Dar, cu toate că ideologiile naționaliste propovăduiesc întoarcerea femeii la „datoria ei primordială”, realitatea economică dură din perioada de tranziție obligă femeia să muncească deoarece bărbatul de obicei nu câștiga suficient pentru întreținerea familiei. Politicile de emancipare a femeii, caracteristice perioadei socialiste, erau centrate exclusiv pe munca plătită și pe educația pentru angajare în muncă, ceea ce a dus la un nivel fără precedent de ridicat al participării femeii la forța de muncă. Astăzi, însă, presiunea exercitată de mecanismele economiei de piață ca și de noile ideologii impun o reconstruire a rolului femeii în sfera publică, cât și în cea domestică.

După 1989 schimbări esențiale au avut loc și în sfera politică a vieții publice, poezia din Estul și Centrul Europei câștigându-și drepturile cetățenești specifice societăților democratice. În capitolul al patrulea autoarea apreciază că în aceste țări drepturile cetățenești ale femeii sunt tratate ca având o importanță secundară în procesul de democratizare. Căutând o explicație acestui fenomen se pune întrebarea dacă subordonarea intereselor femeii intereselor colectivității reprezintă o schimbare sau o continuitate a trecutului.

În al cincilea capitol, Barbara Einhorn, analizând modurile în care femeia era reprezentată în literatură și mass-media, arată că în perioada socialistă (care acorda prioritate sferei productive) modelul feminin care a dominat literatura anilor 1950 era eroina muncitoare aflată mereu în conflict cu forțele reacționare care luptau împotriva construirii socialismului. Astăzi, atât literatura, cât și mass-media vorbesc din ce în ce mai mult despre rolul primordial al femeii în familie și despre responsabilitatea pe care ea o are în păstrarea și transmiterea valorilor morale, etice, etnice și naționale. Deci, în căutarea de noi roluri ale femeii ca modele în literatură se impune abandonarea rolului de femeie-erou al muncii în favoarea celui de autosacrificiu ca mamă și soție.

În concluzie, situația femeii în prezent rămâne paradoxală și contradictorie. Nici statul socialist și nici noile democrații nu par capabile să ofere mediul în care femeia să își poată dezvolta întregul potențial în calitate de cetățean egal cu bărbatul. O cultură a cetățeniei active necesită o legislație și o infrastructură socială care să confere oamenilor spațiu politic în care aceștia să își poată exprima cererile și să poată exercita presiune asupra factorilor de decizie. În realizarea unei egalități între sexe, esențială într-o societate democratică, se impune crearea unui climat politic care să poată permite asocierea femeilor în organizații puternice, capabile să acționeze pentru rezolvarea problemelor lor.

Trebuie menționată în final strădania autoarei de a evita generalizarea situației dintr-o țară estică la toate celelalte state din Est. Studiile trecute aveau tendința de a trata Estul Europei ca pe ceva omogen, uniformizat de strategia încorporării în sfera de influență a U.R.S.S. ori de forma de organizare politică. Este meritul Barbarei Einhorn de a sesiza în această lucrare elementele indiscutabile ale omogenizării fără a elimina, însă, diferențele culturale și istorice dintre aceste țări.

Camelia Manuela Ștefan

asistent, cercetător la Institutul de Sociologie al Academiei Române